

Deputat în Parlamentul
Republicii Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu articolul 25 lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin.(l) lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

pentru controlul constituționalității a unor prevederi din Legea privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative, nr. 252 din 17.08.2023

I – AUTORUL SESIZĂRII

Grigore Novac

Deputați în Parlamentul Republicii Moldova

Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt 105,

Chișinău 2073

II – OBIECTUL SESIZĂRII

Următoarele prevederi din Legea privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative, nr. 252 din 17.08.2023:

Sintagma de la art. 4 alin. (4) – **„Comisiile de evaluare nu sunt autorități publice în sensul prevederilor Codului administrativ. Activitatea acestora nu este publică, cu excepțiile stabilite de prezenta lege și de regulamentele de organizare și funcționare ale acestora.”**

Sintagma din art. 11 alin. (5) - **„La aprecierea corespunderii cu criteriile prevăzute la alin. (3) din prezentul articol, comisia de evaluare ia în considerare inclusiv averea, cheltuielile, veniturile persoanelor apropiate, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și ale persoanelor indicate la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.”**

Sintagmele Art. 4 alin. (7) - **„din alte surse neinterzise de lege,,** aici fiind încălcat principiul independenței Procuraturii și separației puterilor în stat,, ori, Art. 5 alin. (3) **„comisiile de evaluare prezintă anual Parlamentului, un raport despre activitatea lor în anul precedent ”** – ceea ce reprezintă imixtiune în activitatea Procuraturii, și încălcarea principiului separației puterilor în stat;

Sintagma art. 18 alin. (3) lit. b) - **„... respinge raportul cu privire la evaluare și dispune, o singură dată, reluarea procedurii de evaluare, dacă constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea sau, după caz, nepromovarea evaluării”.**

Sintagmele art. (11) alin. (2) lit. a) – **„în ultimii 5 ani, a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor sau, după caz, a procurorilor, precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, în ultimii 10 ani,**

contrare normelor imperative ale legii, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului stabilise, anterior adoptării actului, că o decizie similară a fost contrară Convenției Europene pentru Drepturile Omului.”

Sintagma prevăzută de art. 18 alin. (1) – „Consiliul Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliul Superior al Procurorilor examinează rezultatele evaluării în ședință, în baza dosarului de evaluare recepționat de la comisia de evaluare.”

Sintagma prevăzută de art. 18 alin. (2) – „În procesul examinării rezultatelor evaluării, Consiliul Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliul Superior al Procurorilor ține cont de dovezile care confirmă săvârșirea de către subiectul evaluării a faptelor prevăzute la art. 11 alin. (2) și (3).”

Articolul 18 alin. (6) – „Judecătorul sau, după caz, procurorul eliberat din funcție conform prevederilor alin. (5) din prezentul articol:

a) nu are dreptul de a exercita funcția de judecător, de procuror, precum și alte funcții de demnitate publică timp de 5–7 ani din data rămânerii definitive a hotărârii consiliului respectiv, a ordinului Procurorului General sau, după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova;

b) este lipsit de dreptul la indemnizația unică de concediere prevăzută la art. 26 alin. (3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului sau, după caz, la art. 62 alin. (2) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură;

c) este lipsit de dreptul la pensie specială prevăzută la art. 32 din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, cu menținerea pensiei generale pentru limită de vârstă conform condițiilor generale stabilite de Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii.”

III – EXPUNEREA PRETINSEI SAU A PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

Astfel, prevederea dată este în contradicție cu însăși conținutul legii 252/2023, cu privire la dreptul de contestare ori art. 19 (1) prevede că: *Prin derogare de la prevederile Codului administrativ, hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii sau, după caz, a Consiliului Superior al Procurorilor poate fi contestată de către subiectul evaluării sau de către comisia de evaluare în termen de 15 zile de la recepționarea prin poștă electronică a actului respectiv.(2) Contestația se depune la Curtea Supremă de Justiție și se examinează în termen de cel mult 30 de zile de un complet de judecată format din 3 judecători care au promovat evaluarea. Ceea ce denotă că examinarea contestațiilor va avea loc în baza Codului administrativ, conform procedurii*

contenciosului administrativ, însă fără ca să fie întrunite principiile și elementele de bază a domeniului dat.

Controlul judecătoresc este un control de legalitate, care cuprinde în sine verificarea legalității temeiului formei activității administrative, corectitudinii interpretării noțiunilor juridice vagi, proporționalității egalității de tratament, imparțialității, securității juridice, motivării, exercitarea dreptului discreționar, dacă autoritatea este împuternicită să acționeze în baza acestui drept, protecția încrederii legitime în activitatea autorității și altele. Astfel, faptul că Comisia nu este o autoritate publică și activitatea ei nu este publică vine în contradicție cu prevederile Codului Administrativ, cu Deciziile Curții Constituționale emise anterior în baza sesizărilor neconstituționalității unor prevederi din Legea 26/2022. Or, aceasta ar însemna negarea respectării principiilor legalității, cercetării din oficiu, egalității de tratament, securității raporturilor juridice, proporționalității, imparțialității Comisei, buneii-credințe. Aplicarea normelor procedurii de contencios administrativ este condiționată de aplicarea aceluiași norme care se referă la procedura administrativă, cum ar fi obținerea probelor conform art. 220 alin. (1), 87-93 din Codul administrativ, notificările conform art. 223, 97-114 Codul administrativ, imparțialitatea conform art. 25 din Codul administrativ, recuzarea conform art. 202, 49-50 din Codul administrativ, formele activității administrative conform art. art. 5, 10-15 și 189 16 din Codul administrativ, conceptul de parte în procedura de contencios administrativ conform art. art. 204 și 7 din Codul administrativ, efectele juridice ale actului administrativ individual, e.g. funcția executorie a Deciziei Comisei în calitate de act administrativ individual conform art. 171 alin. (4) din Codul administrativ, valabilitatea, obligativitatea și puterea lucrului decis a Deciziei Comisei conform art. art. 139 alin. (2)-(4) și 140 din Codul administrativ și altele. În această ordine de idei, conform practicii judiciare instituite de către CSJ, completul de judecată special a subliniat că, decizia Comisei de evaluare este un act administrativ individual deoarece este: 1) emisă de o autoritate publică; 2) este o decizie, dispoziție sau altă măsură oficială; 3) se referă la domeniul dreptului public; 4) este o reglementare; 5) e referă la un caz individual; 6) produce nemijlocit efecte juridice. Din punct de vedere funcțional și organizatoric, Comisia de evaluare a integrității judecătorilor și procurorilor este o „autoritate publică”, deoarece este creată prin lege, îndeplinește sarcini de drept public prin intermediul competenței reglementată în Legea nr. 252/ 2023, în vederea realizării unui interes public. Procedura administrativă de evaluare are o funcție de clarificare și orientare datorită caracterului procedural al acțiunii oficiale de evaluare a procurorilor și judecătorilor. Prin urmare, respectarea principiilor, garanțiilor și regulilor de bază a procedurii administrative constituie o cerință înrădăcinată direct în conceptul statului de drept stipulat în art. 1 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova. Decizia Comisei se relaționează cu însușirea de „orice dispoziție, decizie sau altă măsură oficială” ca element definitoriu al actului administrativ individual conform art. 10 alin. (1) din Codul administrativ. Din această optică se delimitează că, Comisia nu desfășoară activitate legislativă sau judecătorească, dar activitate de executare a legii. Decizia Comisei se încadrează în conceptul de „domeniul dreptului public” conform art. 10 alin. (1) din Codul administrativ. Conform art. 5 din Codul administrativ actul administrativ individual este una din formele activității administrative prin care se aplică legea. Astfel, prin această însușire decizia Comisei este exceptată de la acțiunea privată, penală, contravențională și de contencios constituțional la care participă autoritățile publice conform art. 2 alin. (3) lit. a) – c) din Codul administrativ. Decizia Comisei conform art. 10 alin. (1) din Codul administrativ se referă la „un caz individual”, care constă în situația concretă de evaluare a reclamantului. Decizia Comisei conform art. 10 alin. (1) din Codul administrativ întrunește criteriul „cu scopul de a produce nemijlocit efecte juridice”, adică de a naște, modifica sau stinge raporturi juridice de drept public. În sensul art. 13 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, orice persoană, ale cărei

drepturi și libertăți recunoscute de prezenta convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale. Potrivit art. 20 alin. (1) și (2) din Constituția Republicii Moldova, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție. Reieșind din art. 53 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

La rîndul său, dacă Comisia reprezintă o autoritate privată, se încalcă independența procurorului, ori, Legea cu privire la Procuratură prevede imperativ că: „*Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești care, în procedurile penale și în alte proceduri prevăzute de lege, contribuie la respectarea ordinii de drept, efectuarea justiției, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei și ale societății. Articolul 3. Principiile de organizare și de activitate a Procuraturii și a procurorului: (3) Procuratura este independentă de puterile legislativă, executivă și judecătorească, de orice partid politic sau organizație social-politică, precum și de oricare alte instituții, organizații sau persoane. Imixtiunea în activitatea Procuraturii este interzisă. Procuratura cooperează cu alte autorități pentru realizarea funcțiilor prevăzute de prezenta lege. Articolul 33. Asigurarea independenței procurorului (1) Independența procurorului este asigurată prin: a) determinarea strictă, prin lege, a statutului procurorului, delimitarea atribuțiilor Procuraturii, a atribuțiilor și a competențelor procurorului în cadrul exercitării funcțiilor Procuraturii; e) stabilirea, prin lege, a interdicției privind imixtiunea altor persoane sau autorități în activitatea procurorului; Articolul 65. Autoadministrarea Procuraturii (1) Autonomia Procuraturii se manifestă prin independența organizațională și funcțională a acesteia, se realizează prin autoadministrare și reprezintă dreptul și capacitatea reală a Procuraturii de a soluționa problemele funcționale în mod autonom și responsabil. (2) Autoadministrarea Procuraturii se realizează în baza principiilor reprezentativității și eligibilității organelor de autoadministrare ale Procuraturii, precum și prin angajarea răspunderii lor pentru exercitarea în mod corespunzător a funcțiilor delegate. (3) Organele de autoadministrare ale Procuraturii sînt Adunarea Generală a Procurorilor, Consiliul Superior al Procurorilor și colegiile din subordinea acestuia – Colegiul pentru selecția și cariera procurorilor, Colegiul de evaluare a performanțelor procurorilor și Colegiul de disciplină și etică. La rîndul său, conform prevederilor art. 68 (1) Consiliul Superior al Procurorilor este un organ independent, cu statut de persoană juridică, format în vederea participării la procesul de constituire, funcționare și asigurare a autoadministrării sistemului Procuraturii. (2) Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor.*

Articolul 20-Accesul liber la justiție(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Articolul 124 (1) *Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești, ce contribuie la înfăptuirea justiției, apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, societății și statului prin intermediul procedurilor penale și al altor proceduri prevăzute de lege.*

Articolul 125¹-(1) Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor.

Articolul 53-(1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

Articolul 54-(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.(4) Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

-Sintagma din art. 11 alin.(5) „La aprecierea corespunderii cu criteriile prevăzute la alin. (3) din prezentul articol, comisia de evaluare **ia în considerare inclusiv averea, cheltuielile, veniturile persoanelor apropiate**, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și ale persoanelor indicate la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

În argumentarea poziției de neconstituționalitate revine necorespunderea sintagmei cu dreptul consacrat în art. 4 Constituția Republicii Moldova **Drepturile și libertățile omului**(1) *Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.*(2) *Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.*

Astfel, deși Comisia și Secretariatul, este în drept de a verifica și persoanele apropiate, totuși, verificarea dată trebuie să fie în coraport cu respectarea nevinovăției subiectului, ori, caz în care subiectul nu a cunoscut și nu putea să cunoască, depunînd toată diligența sa pentru a afla, despre existența unor acțiuni admise de către persoanele apropiate, aceasta nu poate forma vinovăția subiectului, ori, se încalcă principiul de nevinovăție, și individualizare a vinovăției, precum și de respectare a vieții familiale, Mai mult, Legea cu privire la declararea veniturilor și interese nu prevede pîrghii legale prin ce poate fi verificat membrul de familie(accesul la baza de date, la informația cu caracter personal) ori investigarea membrilor de familie de către subiect determină încălcarea principiului respectării vieții intime, private și familiale., Totodată, cu toate că verificarea Candidatului se realizează inclusiv prin verificarea tuturor dubiilor, caz în care sunt implicate și terțe persoane, dar Concluzia Comisiei expuse în decizii, conform Legii 252/2023, trebuie să se realizeze doar asupra acțiunilor Candidatului nu și cu asumarea acțiunilor terțelor persoane.

În temeiul art. 11 al Legii 252/2023, au fost instituite criteriile de evaluare, iar nedeclararea de către subiect a averii și intereselor personale în modul stabilit de legislație constituie o neconformitate cu criteriul de integritate financiară și criteriului de integritate etică. Verificarea și răspunderea subiectului evaluat se va face și în baza acțiunilor persoanelor apropiate, astfel cum sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și a persoanelor terțe menționate la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 privind Autoritatea Națională de Integritate. Astfel, orice Lege are un substrat logic de acționare, îmbrăcînd atît aspect de formă dar și de conținut material, ori Legea prevede că obligația de a declara apare odată cu cunoașterea despre existența obiectului declarării, ori, tot legea operează cu noțiunea de: obligația rudelor de a declara subiectului declarării informația veridică *Articolul 5 din Legea 133 din 17.06.2016 alin. (6) Membrii de familie, concubinul/concubina subiectului declarării sînt obligați să-i ofere acestuia informațiile privind averea, veniturile și interesele personale pe care le dețin, inclusiv în calitate de beneficiari efectivi.* „Astfel, prevederile legale din Republica Moldova sunt în strictă concordanță cu prevederile CEDO, care susțin prezumția de nevinovăție, și individualizarea pedepsei, lipsa dublei incriminări. Pîrghii de verificare a informației despre „persoane apropiate”, subiectul nu deține, decît din datele prezentate acestuia și actele/contractele anexă. Norma legală prevede că: *Articolul 5 din Legea 133 din 17.06.2016 alin. (6) Membrii de familie, concubinul/concubina subiectului declarării sînt obligați să-i ofere acestuia informațiile privind averea, veniturile și interesele personale pe care le dețin, inclusiv în calitate de beneficiari efectivi,* cu excepția cazului în care identitatea și calitatea acestora constituie secret de stat, în condițiile Legii nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat, sau prezentarea acestor informații este restricționată prin lege. Deoarece nu este clară prevederea sesizată ca neconstituțională și deoarece acesta nu este prevăzută de normele de drept, este încălcat principiul cunoașterii drepturilor și îndatoririlor.

Articolul 21 -*Prezumția nevinovăției-Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată pînă cînd vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale. Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle (2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.*

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 28 Viața intimă, familială și privată

Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.

Articolul 54-(1) *În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.*

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngerii decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale,

bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 48 Familia

(1) Familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului.

(2) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între bărbat și femeie, pe egalitatea lor în drepturi și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.

(3) Condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege.

-Sintagmele Art. 4(7) „**din alte surse neinterzise de lege**„, aici fiind încălcat principiul independenței Procuraturii și separației puterilor în stat,, ori, Art. 5(3), „**comisiile de evaluare prezintă anual Parlamentului, un raport despre activitatea lor în anul precedent** - imixtiune în activitatea Procuraturii, și încălcarea principiului separației puterilor în stat;

Astfel, este nominalizată independența funcțională și decizională, deși sunt obligați să raporteze activitatea sa anual către Parlament, iar indicații nu le pot oferi partenerii de dezvoltare, pe când finanțarea este efectuată și din mijloacele publice ale statului. Important că și independența materială nu este indicată, deși aceasta reprezintă o garanție importantă în contextul realității Republicii Moldova.

Finanțarea comisiilor de evaluare din alte surse decât din bugetul de stat ar putea afecta independența acestora, fapt inadmisibil, având în vedere competența cu un impact major a acestor comisii care este evaluarea integrității etice și financiare a judecătorilor și procurorilor și, respectiv, conjunctura excepțională de creare a acestor comisii și rolul acestora.

Totodată, având în vedere raționamentele la acest aspect desprindem ideea că activitatea celor două Comisii de evaluare va fi asigurată din contul bugetului de stat (din contul mijloacelor financiare prevăzute în bugetul Ministerului Justiției pentru anul 2023), precum și al partenerilor de dezvoltare. În acest caz, nu este clar cum va fi asigurată independența acestor comisii față de partenerii de dezvoltare atât timp cât ele (membrii comisiilor propuși de partenerii de dezvoltare) vor depinde financiar adică vor fi sponsorizate de către aceștia.

Prin urmare, finanțarea comisiilor din alte surse neinterzise de lege depășește logica juridică privind sursele legale de finanțare, or o comisie, mai ales de evaluare a judecătorilor și procurorilor, trebuie să activeze în circuit închis din surse statale, nicidecum prin susținere financiară de la alte entități.

Tot în contextul dat este necesar de a menționa și Secretariatul, o componentă a Comisiilor de evaluare, formată din persoane angajate din instituții publice, însă aceștia sunt finanțați exclusiv de partenerii de dezvoltare, cu independență doar față de autoritățile publice, nu și private, nu sunt condiții pentru membrii acestuia, precum și nu au principii de activitate. Mai mult, după practica instituită în exercițiul pre-*vetting*, membrii secretariatului, au fost angajați ai Centrului Național Anticorupție de unde făcea parte organul de urmărire penală a Procuraturii Anticorupție, iar acțiunile acestora au fost extinse în dispunerea efectuării acțiunilor de acumulare a materialelor pe subiecții evaluării, ce excede cadrul legal al statului (ex. *ridicarea rulajelor*

bancare, fără autorizarea judecătorului de instrucție, deși în procedura penală în cazul infracțiunilor este necesară autorizarea judecătorului de instrucție).

Corect a fost sesizat de către Comisia de la Veneția, faptul că Secretariatul, deși va fi responsabil de o mare parte din muncă, dar Secretariatul nu poate înlocui complet membrii Comisiilor de evaluare, care trebuie să aibă o înțelegere aprofundată a cazurilor luate în considerare, ceea ce necesită timp. Astfel, dacă e să urmărim logica juridică a Legii 252/2023, se constată că Comisia și Secretariatul nu este autoritate publică și activitatea acesteia tot nu este publică, pe cale de consecință și finanțarea acesteia tot nu este publică, astfel, pentru a identifica modul de finanțare, existența conflictelor și criteriilor de recuzare a membrilor Comisiilor și Secretariatului este imposibilă decât prin finanțarea din bugetul de stat. Independența Procuraturii și sistemului judiciar este compus și din independența materială a instituției garanție fiind finanțarea din bugetul de stat, astfel încât și evaluarea procurorilor trebuie să fie efectuată conform aceluiași garanții.

Articolul 124 (1) *Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești, ce contribuie la înfăptuirea justiției, apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, societății și statului prin intermediul procedurilor penale și al altor proceduri prevăzute de lege.*

Articolul 125¹-(1) *Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor.*

-Sintagma art. 18 alin.(3) b) b) respinge raportul cu privire la evaluare și dispune, o singură dată, reluarea procedurii de evaluare, **dacă constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea sau, după caz, nepromovarea evaluării,**

Curtea Constituțională a decis la data de 14 februarie 2023 că prevederea din Legea 26/2023 (pre-vetting) „dacă constată existența unor circumstanțe care puteau duce la promovarea evaluării de către candidat,” este declarată neconstituțională, însă ea s-a regăsit repetat în Legea 252/2023. Curtea Constituțională a Republicii Moldova a statuat în decizia sa nr. 5 din 14.02.2023 că „În jurisprudența sa, Curtea Europeană a menționat că articolul 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului impune, în principiu, ca o instanță sau un tribunal să fie competent să examineze toate chestiunile de fapt și de drept care sunt relevante litigiului cu care a fost sesizată (a se vedea *Sigma Radio Television Ltd v. Cipru*, 21 iulie 2011, §§ 151-157; *Ozdil și alții v. Republica Moldova*, 11 iunie 2019, § 68). Acest fapt presupune, în special, că instanța trebuie să aibă competența de a examina, pe fond, punct cu punct, fiecare dintre motivele litigiului, fără să refuze examinarea vreunei dintre ele, și să motiveze clar respingerea lor. Referitor la fapte, instanța trebuie să fie în măsură să le examineze pe cele care sunt esențiale în cazul justițiabilului (*Pişkin v. Turcia*, 15 decembrie 2020, § 131). De asemenea, în *Hotărârea nr. 17 din 23 iunie 2020, § 135*, Curtea Constituțională a notat că exigența „jurisdicției depline” a unui tribunal este îndeplinită atunci când se constată că organul judiciar în discuție a exercitat o „jurisdicție suficientă” sau a asigurat o „examinare suficientă” în cadrul procedurii. Această condiție nu va fi îndeplinită dacă tribunalul este împiedicat să examineze sau nu va examina problemele centrale ale litigiului. Argumente ce se regăsesc și în cazul dat.

În conformitate cu art. 114 din Constituția Republicii Moldova, justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești, acestea urmează să dispună de plenitudinea prerogativelor procesuale pentru soluționarea justă a cauzei, fără a exista limitări nejustificate în acțiunile ce urmează a fi întreprinse, astfel încât la realizarea scopului final hotărârea judecătorească să nu devină una iluzorie. Protecția juridică

efectivă împotriva acțiunii administrative a autorităților publice implică un control judecătoresc de legalitate deplin, care cuprinde atât chestiunile de fapt, cât și cele de drept, așa cum este reglementat în art. 194 alin. (1), 219, 22, 36 și 21 din Codul administrativ. Densitatea controlului judecătoresc înseamnă precizarea conținutului controlului judecătoresc asupra deciziilor Comisiei, care se referă nu numai la profunzimea, ci și la sfera de aplicare a controlului. Acest lucru se referă atât aplicării legii, cât și stabilirii faptelor relevante pentru o hotărâre judecătorească legală și întemeiată. Controlul judecătoresc efectiv implică verificarea tuturor aspectelor de legalitate procedurală și substanțială, în special, al egalității de tratament, proporționalității, securității juridice, motivării, corectitudinii cercetării de fapt din oficiu, imparțialității, interpretării greșite a noțiunilor juridice nedefinite și altele. Numai în acest fel poate fi atins standardul de protecție efectivă consacrat în art. 53 din Constituția Republicii Moldova

Astfel, prin Opinia Comisiei de la Veneția aplicată *mutatis mutandis* Legii, s-a punctat că: *Deși nu există un obstacol constituțional direct care să împiedice autoritățile să urmărească reforma conform planului, puterea de apreciere a legiuitorului nu este nelimitată. În astfel de chestiuni, legiuitorul este constrâns și de principiul general al independenței judiciare și de regula de drept, care sunt recunoscute de Constituție și care decurg din obligațiile internaționale a Republicii Moldova.*

Articolul 20-Accesul liber la justiție (1) *Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.*(2) *Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.*

Articolul 54-(1) *În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.*

(2) *Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.*(3) *Prevederile alineatului (2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.*(4) *Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.*

- Sintagmele art. 11) *în ultimii 5 ani, a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor sau, după caz, a procurorilor, precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, în ultimii 10 ani, contrare normelor imperative ale legii, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului stabilise, anterior adoptării actului, că o decizie similară a fost contrară Convenției Europene pentru Drepturile Omului;*

Prevederea dată este în contradicție cu prevederile constituționale, aici se conferă un areal vast de determinare de către Comisie ca orice decizie a unui procuror/judecător poate fi considerate arbitrar, făcînd similitudine cu oricare din Deciziile CEDO, iar în coraborare cu prevederile art. 11 (6) *La aprecierea corespunderii cu criteriile prevăzute la alin. (2) și (3), actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru comisia de evaluare. Con-*

statările din hotărârile judecătorești irevocabile se iau în considerare în mod obligatoriu de către comisia de evaluare, cu excepția hotărârilor pe care comisia de evaluare le consideră arbitrare sau vădit nerezonabile. Comisia de evaluare se poate pronunța doar asupra încălcărilor regulilor de etică și conduită profesională, fără a se pronunța asupra legalității hotărârilor respective., se admite și interpretarea ca fiind arbitrar Deciziile organelor de drept din Republica Moldova (instanțe de judecată, ANI, colegiile de etică și disciplină ș.a) ca fiind fără valoare juridică pentru Comisie și eventual pot fi interpretate în defavoarea subiectului evaluării. Afectarea securității raporturilor juridice, prin crearea incertitudinii aplicabilității principiului de res judicata, acordând dreptul de a considera orice decizie definitivă și irevocabilă ca fiind arbitrară, cu drept de interpretare a acesteia.

Un capitol aparte analizat și imperativ obligat, a constituit noțiunea periculoasă folosită de „arbitraritate,, , astfel, Legea 252/2023 a prevăzut norma „*precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, în ultimii 10 ani, contrare normelor imperative ale legii, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului stabilise, anterior adoptării actului, că o decizie similară a fost contrară Convenției Europene pentru Drepturile Omului;* pe bună dreptate Comisia de la Veneția, a atenționat asupra necesității ca cel puțin, noțiunea de „acte arbitrare” (de rînd cu comportament arbitrar) ar trebui reformulat astfel încât să includă doar astfel de situații în care CtEDO anterior a stabilit că judecătorul/procurorul a acționat arbitrar cu intenție sau neglijență gravă (și nu alte încălcări ale Convenției care pot fi imputate defectiunii sistemului ca un întreg și nu din vina judecătorului individual), efectele constatărilor a CtEDO privind răspunderea individuală a judecătorilor/procurorilor , procesul de redeschidere a examinărilor ș.a., însă în legea adoptată este și mai gravă reglementarea și anume că, Comisia va avea capacitatea de a se expune asupra asimilării unui caz în care se investighează subiectul evaluării cu un alt caz similar examinat de către CtEDO și mai mult să se expună asupra cazului ca fiind încălcare a legii fapt ce contravine principiului securității juridice și caracterului obligatoriu și definitiv al actelor judecătorești (art. 120 Constituția Republicii Moldova), principiul lucrului judecat.

Articolul 54(1) *În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.*

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngereri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.(4) Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 120 *Caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărîri judecătorești definitive*

Este obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărîri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului, al executării sentințelor și a altor hotărîri judecătorești definitive.

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 20 Accesul liber la justiție

Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile,

-Sintagma prevăzută de art. 18(1) *Consiliul Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliul Superior al Procurorilor examinează rezultatele evaluării în ședință, „în baza dosarului de evaluare recepționat de la comisia de evaluare,, .*

-Sintagma prevăzută de art. 18 (2) *În procesul examinării rezultatelor evaluării, Consiliul Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliul Superior al Procurorilor ține cont de dovezile care confirmă săvârșirea de către subiectul evaluării a faptelor prevăzute la art. 11 alin. (2) și (3),,*

Ambele sintagme cuprind argumentări similare, acționînd în comun în vederea restrîngerii dreptului și obligației CSP/CSM de a examina cazul în totalitate, cu toate circumstanțele, ori CSP/CSM va fi organul ce va aplica sancțiunea în caz de nepromovare. Este incorect și impropriu ca atribuțiile Consiliului Superior al Procurorilor să fie limitate de o așa manieră. Consiliul Superior al Procurorilor trebuie să dispună de posibilitatea de a solicita/administra de sine stătător acte în această procedură, dar nu să fie limitat doar de ceea ce îi va furniza Comisia de evaluare.

Curtea Constituțională a reținut că „[...] Orice redistribuire a competențelor de luare a deciziilor care afectează în mod substanțial mandatul constituțional al unei autorități pretinde un amendament constituțional. În sens contrar, va fi compromis scopul creării unei asemenea autorități la nivel constituțional (a se vedea Opinia *amicus curiae* nr. 972/2019 despre amendamentele la Legea cu privire la Procuratură „[...] Consiliul ar trebui să urmeze legea, iar legislatorul ar trebui să nu-și depășească competența de legiferare pentru a împiedica Consiliul Superior al Procurorilor să-și exercite mandatul constituțional (Opinia *amicus curiae* nr. 972/2019 despre amendamentele la Legea cu privire la Procuratură. Comisia de la Veneția și DGI au evidențiat că atunci când admite recursul, CSJ poate „*trimite cauza numai la CSM/SCP sau la Comisia de evaluare pentru reluarea procedurii de verificare, fiindcă transmiterea cauzei direct la Comisia de evaluare creează impresia că această Comisie și nu Consiliul respectiv este principalul organ de decizie, lucru care trebuie evitat în condițiile în care, în conformitate cu Constituția, eliberarea din funcție a judecătorilor și procurorilor nu poate fi decât decis de CSM/aprobat de CSP. Mai mult, prevederea numai a competenței CSJ de a retrimite cauza și de a nu lua o decizie definitivă implică un risc de recursuri repetitive, dacă Comisia de evaluare sau CSM/CSP insistă asupra poziției lor inițiale și nu corectează erorile identificate de CSJ. Prin urmare, CSJ ar trebui să aibă dreptul de a lua o decizie definitivă (irevocabilă) și obligatorie în cazul în care sesizarea CSM/SCP sau a Comisiei de evaluare nu produce un rezultat satisfăcător, care este necesar pentru un drept de recurs semnificativ în fața unei instanțe de judecată”.*

Conform Legii cu privire la Procuratură prevede în art. 68 (1) *Consiliul Superior al Procurorilor este un organ independent, cu statut de persoană juridică, format în*

vederea participării la procesul de constituire, funcționare și asigurare a autoadministrării sistemului Procuraturii. (2) Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor.

Concluzionând, se reclamă neconstituționalitatea sintagmelor, ori acestea limitează aria de verificare realizată de către CSM/CSP ceea ce este contrar principiilor instituite în Constituția Republicii Moldova, la caz fiind diminuate drepturile.

Astfel, CSP/CSM este limitat în examinare la dosarul prezentat de Comisie, precum și ține cont de dovezile ce confirmă vinovăția, făcând o prevalare a probelor ce confirmă vinovăția în coraport cu nevinovăția, fiind astfel încălcat principiul egalității armelor, legalității și lipsei de arbitrar. La caz standardul necesar pentru a lua decizii de concediere, neplata pensiei și indemnizației de concediere reprezintă sancțiuni mult prea dure în coraport cu standardul „dubiu serios”, la care poate recurge CSP/CSM și chiar CSJ. Prezintă nerespectare a recomandărilor, ba mai mult excluderea prevederii din legea adoptată, considerată ca benefică de către Comisia de la Veneția în opinia sa nr. 135, unde menționează că „A fost adăugat noul alineat 2 al articolului 18 care precizează că CSM/SCP ar trebui să țină seama de „existența probelor” în ceea ce privește săvârșirea acțiunii imputate”, în legea adoptată regăsindu-se antipodul prevederii și anume că „În procesul examinării rezultatelor evaluării, Consiliul Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliul Superior al Procurorilor ține cont de dovezile care confirmă săvârșirea de către subiectul evaluării a faptelor prevăzute la art. 11 alin. (2) și (3), deci nu o decizie bazată pe probe, dar pe cele constatate de comisii de evaluare și doar cele ce învinovățesc, creează riscul iminent de încălcare a drepturilor subiecților evaluați.

Articolul 54 (1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției. (3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24. (4) Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 124 (1) Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești, ce contribuie la înfăptuirea justiției, apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, societății și statului prin intermediul procedurilor penale și al altor proceduri prevăzute de lege.

Articolul 125¹ (1) Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor.

-Articolul 18 alin. (6) Judecătorul sau, după caz, procurorul eliberat din funcție conform prevederilor alin. (5) din prezentul articol: **a) nu are dreptul de a exercita funcția de judecător, de procuror, precum și alte funcții de demnitate publică timp de 5–7 ani** din data rămânerii definitive a hotărârii consiliului respectiv, a ordinului Procurorului General sau, după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova; **b) este lipsit de dreptul la indemnizația unică de concediere prevăzută la art. 26 alin. (3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la**

statutul judecătorului sau, după caz, la art. 62 alin. (2) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură; c) este lipsit de dreptul la pensie specială prevăzută la art. 32 din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, cu menținerea pensiei generale pentru limită de vârstă conform condițiilor generale stabilite de Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii.

Impunerea de declarare a neconstituționalității unui întreg articol vine din perspectiva încălcării prevederilor constituționale, fiind neproporționale pedepsele cu faptele, lipsa unei decizii a unei instanțe de judecată, în contextul dublei pedepse pentru aceeași faptă, și neretroactivitatea legilor defavorabile subiectului.

Principiul proporționalității nu numai că nu a fost respectat, fiind, pentru o faptă aplicate mai multe sancțiuni, ca dublă incriminare, fapt ce descurajează din start subiectul evaluării de a trece un test de criterii incerte de evaluare, ca rezultat demisionarea în masă a profesioniștilor din domeniul judiciar, legea adoptată nu prevede un raport de proporționalitate între gravitatea abaterii atacate și gravitatea consecințelor. S-a susținut la adoptarea legii, de către Ministerul Justiției, că principiul proporționalității este deja consacrat în legislația actuală care reglementează statutul judecătorilor și procurorilor și temeiurile răspunderii disciplinare a acestora, legea 252/2023 art. 11(6) adoptată a permis ca *la aprecierea corespunderii cu criteriile prevăzute la alin. (2) și (3), actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru comisia de evaluare. Constatările din hotărârile judecătorești irevocabile se iau în considerare în mod obligatoriu de către comisia de evaluare, cu excepția hotărârilor pe care comisia de evaluare le consideră arbitrare sau vădit nerezonabile...*

Cu privire la pragurile mici și inexactitățile minore în declarații, neținerea evidenței tranzacțiilor nesemnificative, donații nedeclarate sau arierate fiscale etc, în coraport cu proporționalitatea sancțiunilor, conform realității juridice și repere legislative, economice ale Republicii Moldova, unde pentru calificarea faptei drept îmbogățire ilicită este calificată după suma de peste 20 salarii medii, iar în cazul când din intenție are loc falsul în declarații (la caz cu privire la avere intere) pedeapsa este sub formă de amendă în mărime de pînă la 950 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 1 an cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani, în cazul sancțiunii de nepromovare a evaluării în baza unor criterii de dubii serioase, sancțiunea este de 5-7 ani privarea de a exercita funcția de procuror/judecător precum și alte funcții de demnitate publică.

Concluzionînd, sunt create noi motive de concediere, care nu sunt supuse normelor existente, pentru careva constatări arbitrare, în condiții de neproporționalitate. Astfel, desi Comisia de la Veneția a propus revizuirea prevederilor criteriilor de evaluare, acestea au fost înrăutățite, iar practica cum vor funcționa a fost deja stabilită prin Deciziile și activitatea Comisiei în cadrul exercițiului pre-vetting care s-a soldat cu emiterea Deciziilor Curții Supreme de Justiție de anulare ca arbitrare și contrare legii și principiilor de drept, și chiar dacă astfel de greșeli au fost corectate în cadrul procedurilor în fața CSJ, Curții Constituționale, și urmează la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, aceasta a subminat încrederea publicului în reformă și destabilizează și mai mult sistemul judiciar și procuratura. În prezent, deoarece Legea 26/2022 prevede că CSJ nu poate emite o decizie de promovare și doar de remitere la reevaluare, constatările acesteia fiind obligatorii Comisia de evaluare nu dorește recunoașterea acestora și eliberarea deciziilor de promovare, ceea ce duce în prezent la imposibilitatea alegerilor membrilor noi CSP.

Reprezintă depășire și a atribuțiilor CSP/CSM ori garanțiile sociale precum pensia specială și indemnizația unică la concediere, reprezintă garanții sociale la care subiectul a contribuit de-a lungul întregii activități ale sale, fiindu-i încălcat și dreptul la asistență și protecție socială.

Astfel, efectul retroactiv al Legii 252/2023 nu poate fi admis asupra garanțiilor și plăților ca indemnizație unică la concediere, ce este formată pe parcursul activității în funcție, ori Codul Muncii prevede că „Nu se admit rețineri din indemnizația de eliberare din serviciu, din plățile de compensare și din alte plăți care, conform Codului de executare al Republicii Moldova, nu pot fi urmărite”, art. 150. Conform Legii cu privire la Procuratură, art. 62 (5) *Dacă, la data eliberării din funcție a procurorului, există o procedură contravențională în legătură cu exercitarea atribuțiilor sale de serviciu sau o urmărire penală împotriva acestuia, plata indemnizației prevăzute la alin. (2) se suspendă pînă la soluționarea irevocabilă a cauzei. În cazul constatării vinovăției procurorului în aceste cauze, indemnizația prevăzută la alin. (2) nu se acordă.*

Coraportînd normei, marja de apreciere a temeiului de privare de indemnizația unică la concediere, reprezintă contravenția și doar cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, precum și încă o component obligatorie precum soluționarea irevocabilă a cauzei contravenționale sau penale. La caz, prin privarea data de funcție, de indemnizație, de pensie special se încalcă prezumția nevinovăției, ori, fără o decizie irevocabilă depre vinovăție, în comiterea contravenției, infracțiunii, se aplică o sancțiune disproporționată fără individualizare, ori și constatările Comisiei de evaluare pot fi doar pe o anumită perioadă de timp nefiind continua, iar sancțiunea se aplică pe întreaga carieră (la indemnizație este important numărul de ani lucrați în funcție), fiind încălcat și principiul garantat la un trai decent.

Articolul 43 Dreptul la muncă și la protecția muncii

(1) *Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.*

(2) *Salariații au dreptul la protecția muncii. Măsurile de protecție privesc securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repaosul săptămînal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții grele, precum și alte situații specifice.*

(3) *Durata săptămîinii de muncă este de cel mult 40 de ore.*

(4) *Dreptul la negocieri în materie de muncă și caracterul obligatoriu al convențiilor colective sînt garantate.*

Articolul 39 Dreptul la administrare

(1) *Cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.*

(2) *Oricărui cetățean i se asigură, potrivit legii, accesul la o funcție publică.*

Articolul 47 Dreptul la asistență și protecție socială

(1) *Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzînd hrana, îmbrăcămîntea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.*

Articolul 21 Prezumția nevinovăției *Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată pînă cînd vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.*

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.

-Sintagma cuprinsă în art. 14-(1) Comisiile de evaluare și secretariatele acestora au acces în regim de timp real la sistemele informaționale care conțin informația necesară pentru realizarea mandatului, în condițiile legislației privind schimbul de date și interoperabilitatea. Comisiile de evaluare pot primi de la orice persoană doar informațiile relevante despre subiectul evaluat și pot acumula de sine stătător informațiile respective.

Conform ingerinței disproporționate în viața familială și privată, se constată că familia este celula societății, iar viața privată deține o protecție a statului. Afectarea drepturilor date prin obținerea informațiilor din surse nesigure că ar corespunde adevărului reprezintă încălcarea principiului fructul pomului otrăvit, la caz subiectul este pus în riscul ca informațiile date să îi afecteze viața intimă, familială și privată. Mai mult ca atât, subiectul nu poate reproba circumstanțele invocate iar sintagma ca „relevante”, reprezintă încălcarea principiului a normei. Astfel,

Articolul 28

Viața intimă, familială și privată

Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

-Sintagmele Art. 16 (3) *Audierea are loc în ședință publică....*, Art.18 (4) *Hotărârea motivată a consiliului respectiv se publică pe pagina web oficială a acestuia și se expediază la adresa de poștă electronică subiectului evaluării și comisiei de evaluare în ziua adoptării.*

Astfel, riscul de a fi dată publicității viața privată, reputația profesională, interesele terțelor persoane și datelor cu caracter persoanel este mare în coraport cu riscul de a nu fi promovat inclusiv pe subiectele necunoscute pînă la audiere. De asemena audierea publică este plasată în termen de trei zile, pentru crearea unei opinii publice distorsionate, fără a oferi calificările juridice pentru societate la nivelul percepției acesteia. Au fost excluse prevederile ce conferă dreptul subiectului evaluării de a se refuza de la ședință publică și de la publicarea deciziilor și a interviului.

Articolul 28

Viața intimă, familială și privată

Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.

Articolul 21

Prezumția nevinovăției

Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată pînă cînd vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Cadrul constituțional

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi accesul la justiție.

Articolul 21

Prezumția nevinovăției

Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată pînă cînd vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 28

Viața intimă, familială și privată

Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.

Articolul 34

Dreptul la informație

(1) Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit.

(2) Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sînt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal.

(3) Dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a cetățenilor sau siguranța națională.

(4) Mijloacele de informare publică, de stat sau private, sînt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice.

(5) Mijloacele de informare publică nu sînt supuse cenzurii.

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sînt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decît pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreptă și prealabilă despăgubire.

(3) Avera dobîndită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobîndirii se prezumă.

Articolul 48

Familia

(1) Familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului.

(2) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între bărbat și femeie, pe egalitatea lor în drepturi și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.

(3) Condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege.

Articolul 53

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

(1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

(2) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvîrșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

Articolul 54

Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 115

Instanțele judecătorești

(1) Justiția se înfăptuiește prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii.

(2) Pentru anumite categorii de cauze pot funcționa, potrivit legii, judecătorii specializate.

(3) Înființarea de instanțe extraordinare este interzisă.

(4) Organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sînt stabilite prin lege organică.

Procuratura

Articolul 124

Procuratura

(1) Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești, ce contribuie la înlăptuirea justiției, apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, societății și statului prin intermediul procedurilor penale și al altor proceduri prevăzute de lege.

(2) Atribuțiile Procuraturii sînt exercitate de procurori.

(3) Competențele, modul de organizare și funcționare a Procuraturii se stabilesc prin lege.

Articolul 125¹

Consiliul Superior al Procurorilor

(1) Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor.

(3) Consiliul Superior al Procurorilor asigură numirea, transferarea, promovarea în funcție și aplicarea măsurilor disciplinare față de procurori.

Titlul V

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

Articolul 134

Statutul

(1) Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.

(2) Curtea Constituțională este independentă de orice altă autoritate publică și se supune numai Constituției.

(3) Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.

IV – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

Urmare celor expuse, în conformitate cu prevederile art.1, 7, 9, 23, 46, 126 și 127 din Constituția Republicii Moldova, art. art.4 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. art. 4,38,39 din Codul Jurisdicției Constituționale.

Solicităm Înaltei Curți:

1. Declararea admisibilă a prezentei sesizări;
2. Exercitarea controlului constituționalității și declararea drept neconstituțională a unor prevederi din Legea privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative, nr. 252 din 17.08.2023, și anume:

Sintagma de la art. 4 alin. (4) – **„Comisiile de evaluare nu sunt autorități publice în sensul prevederilor Codului administrative.”**

Sintagma de la art. 11 alin. (5) - „... **ia în considerare inclusiv averea, cheltuielile, veniturile persoanelor apropiate...**”

Sintagma de la Art. 4 alin. (7) - „**din alte surse neinterzise de lege,**”

Sintagma de la Art. 5 alin. (3) **„comisiile de evaluare prezintă anual Parlamentului, un raport despre activitatea lor în anul precedent ”**

Sintagma art. 18 alin. (3) lit. b) - „... **dacă constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea sau...**”

Sintagmele art. (11) alin. (2) lit. a) – „**în ultimii 5 ani, a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor sau, după caz, a procurorilor, precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, în ultimii 10 ani, contrare normelor imperative ale legii, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului stabilise, anterior adoptării actului, că o decizie similară a fost contrară Convenției Europene pentru Drepturile Omului.**”

Sintagma prevăzută de art. 18 alin. (1) – „... **în baza dosarului de evaluare recepționat de la comisia de evaluare.**”

Sintagma prevăzută de art. 18 alin. (2) – „... **ține cont de dovezile care confirmă săvârșirea de către subiectul evaluării a faptelor prevăzute la art. 11 alin. (2) și (3).**”

Articolul 18 alin. (6) – „**Judecătorul sau, după caz, procurorul eliberat din funcție conform prevederilor alin. (5) din prezentul articol:**

a) nu are dreptul de a exercita funcția de judecător, de procuror, precum și alte funcții de demnitate publică timp de 5–7 ani din data rămânerii definitive a hotărârii consiliului respectiv, a ordinului Procurorului General sau, după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova;

b) este lipsit de dreptul la indemnizația unică de concediere prevăzută la art. 26 alin. (3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului sau, după caz, la art. 62 alin. (2) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură;

c) este lipsit de dreptul la pensie specială prevăzută la art. 32 din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, cu menținerea pensiei generale pentru limită de vârstă conform condițiilor generale stabilite de Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii.”

V – DATE SUPLIMENTARE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

VI - LISTA DOCUMENTELOR

VII - DECLARAȚIA ȘI SEMNATURA

Declar pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

Cu respect,

Grigore NOVAC

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Grigore NOVAC', written in a cursive style.